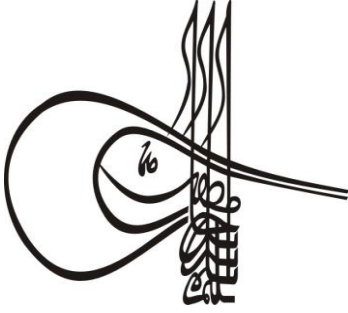

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic

Volume 11/9 Spring 2016, p. 947-964

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9510>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 28.03.2016

✓ Accepted/Kabul: 12.06.2016

✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Aslı YAZICI – Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI – Doç. Dr. Süleyman AVCI -

This article was checked by iThenticate.

TARİH ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK VE YURTSEVERLİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Fatih YAZICI* - Akif PAMUK** - Tercan YILDIRIM***

ÖZET

Küreselleşmenin hızla artan etkisiyle birlikte dünyanın değişik kültürlerinin, insanlığın ortak sermayesi haline gelmesi, aynı toplum içerisindeki kültürel hak talepleriyle birlikte kültürel farklılıkların belirginleşmesi ve çokkültürlü eğitim yaklaşımının ortaya koyduğu yeni perspektifler karşısında öğretmenlerden beklentiler de önemli ölçüde değişim göstermiştir. Öğretmenler, farklılıkları desteklemek ve toplumsal birlikteliği sağlamak gibi farklı ve kimi zaman birbiriyle çelişen beklentilerin meydan okuması ile artık daha sık karşı karşıya gelmektedir. Bu araştırmada, tarih öğretmen adaylarının çokkültürlülük ve yurtseverlik tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 öğretim yılında Gaziosmanpaşa, Marmara ve Giresun Üniversitelerinde pedagojik formasyon eğitimi alan 210 tarih öğretmen adayı oluşturmaktadır. Bu çalışma grubundan veri toplamak amacıyla Yazıcı (2013) tarafından geliştirilen Çokkültürlülük Tutum Ölçeği ve Yurtseverlik Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, Anova ve t-testi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan tarih öğretmen adaylarının çokkültürlü tutum puan ortalamaları 5'li likert tipinde 3,62 olarak hesaplanmıştır. Çokkültürlülük tutumları cinsiyet, öğrenim görülen üniversite değişkenlerine göre anlamlı biçimde farklılaşmazken, farklı etnik/kültürel gruplardan öğretmen adaylarının çokkültürlü tutumları, diğer katılımcılara göre daha olumludur. Bununla birlikte öğretmen adaylarının farklı etnik gruplardan arkadaşlarının sayısı arttıkça çokkültürlüğe karşı olumlu tutumları da artmaktadır. Öğretmen adaylarının yurtseverlik tutum puanı ortalamaları ise 4,49 olarak hesaplanmıştır. Yurtseverlik tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmazken, okul değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır. Çokkültürlülük ve yurtseverlik tutumları

* Yrd. Doç. Dr. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, El-mek: fatih.yazici@marmara.edu.tr

** Öğr. Gör. Dr. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih Eğitimi Anabilim Dalı, El-mek: akifpamuk@marmara.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr. Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, El-mek: tercan_y@hotmail.com

karşılaştırıldığında her iki değişken arasında negatif bir korelasyon bulunduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Tarih Öğretimi, Çokkültürlülük, Yurtseverlik, Çokkültürlü Eğitim

THE RELATIONSHIP BETWEEN ATTITUDES OF PRE-SERVICE HISTORY TEACHERS TOWARD MULTICULTURALISM AND PATRIOTISM

ABSTRACT

With the increasing effect of globalization, different cultures of the World has become the joint capital of humanity; cultural differences in the same society has become apparent; and multicultural education approach has revealed novel perspectives. Therefore, the expectations from teachers has varied. Today, teachers face with the challenges sourcing from different and sometimes conflicting expectations such as supporting differences, helping with the social unity. The purpose of this study is to evaluate perceptions of pre-services history teachers about multiculturalism and patriotism. The research scope was consisted of 210 graduated students had pedagogical formation subjects in 2015-2016 years at Gaziosmanpaşa, Marmara and Giresun University. Survey method was used in this study. The Multiculturalism Attitude Scale and Patriotism Scale, developed by Yazıcı (2013) were used. In analyzing data, Anova, *t*-test, arithmetic mean and standard deviation were used. The average score of the responses given to Multiculturalism Attitude Scale was calculated to be 3,62. Attitudes towards multiculturalism didn't differ significantly in terms of gender and university they study at while the attitudes towards multiculturalism of teacher candidates from different cultural/ethnic groups differed positively and significantly in terms of cultural/ethnic group variable. Also, attitudes towards multiculturalism of teacher candidates increased as the number of the friends from different cultures they had increased. History teacher candidates who participated in the study obtained such a high score as 4,49 to the Patriotism Scale, developed according to 5 point likert type. While the patriotism attitudes didn't differ in terms of gender, it differed in terms of university they study at.

STRUCTURED ABSTRACT

With the increasing effect of globalization, different cultures of the World has become the joint capital of humanity; cultural differences in the same society has become apparent; and multicultural education approach has revealed novel perspectives. Therefore, the expectations from teachers has varied. Today, teachers face with the challenges sourcing from different and sometimes conflicting expectations such as supporting differences, helping with the social unity, and supporting global viewpoints. As a result, it is important to determine teachers' attitudes towards multiculturalism and patriotism. Within this context,

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/9 Spring 2016

the purpose of this study is to evaluate the pre-service history teachers' attitudes towards multiculturalism and patriotism.

Method

In this study, as a survey method, the correlative investigation model is used. According to research design, two data collection tools, Multicultural Attitude Scale and Patriotism Scale developed by Yazıcı (2013), were used. Data collection tools were conducted to 210 teacher candidates, who had pedagogical formation subjects in 2015-2016 academic year at Gaziosmanpaşa, Marmara and Giresun University. In analyzing data, Pearson Correlation analysis, Anova and *t*-test, arithmetic mean and standard deviation were used. Pearson Correlation analysis was used to evaluate the relationships between multicultural and patriotic attitudes. *t*-test was used to find out if there is a significant difference between teacher candidates' attitude level in terms of their genders, cultural/ethnic identity and ratio of friends from different cultural/ethnic group. Anova was used to find out if there is a significant difference between teacher candidates' attitude level in terms of university they study at.

Results

The average score of the responses given to Multiculturalism Attitude Scale was calculated to be 3,62. Attitudes towards multiculturalism didn't differ significantly in terms of gender and university they study at while the attitudes towards multiculturalism of teacher candidates from different cultural/ethnic groups differed positively and significantly in terms of cultural/ethnic group variable. Also, attitudes towards multiculturalism of teacher candidates increased as the number of the friends from different cultures they had increased.

History teacher candidates who participated in the study obtained such a high score as 4,49 to the Patriotism Scale, developed according to 5 point likert type. While the patriotism attitudes didn't differ in terms of gender, it differed in terms of university they study at. The participants from Gaziosmanpaşa University obtained significantly higher patriotism scores compared to participants from Marmara University. In correlative analysis made by using *t*-test, patriotic attitudes of teacher candidates from different cultural/ethnic groups were negative and significantly differed in terms of cultural/ethnic group variable. Also, patriotic attitudes of teacher candidates decreased as the number of the friends from different cultures they had decreased.

Conclusion and Discussion

When the multiculturalism attitudes of history teacher candidates were examined, it was observed that they had an average score of 3,62 in 5 point likert type. This level is similar to the finding of the study conducted by Yazıcı, Başol and Toprak (2009), in which average multicultural education score was found to be 3.50.

Attitudes towards multiculturalism did not differ in terms of gender and university while the attitude scores of teacher candidates from different ethnic/cultural groups were significantly higher than the candidates from the majority culture. This situation can be explained by

Turkish Studies

expectations that the multicultural attitudes and political applications can be dissolve the disadvantages they have in a society that they are not the majority.

Teacher candidates who had more friends from different ethnic/cultural groups (26% and above) had significantly higher scores in attitudes towards multiculturalism than the candidates who had less friends from different ethnic/cultural groups (26% and below). These findings obtained from Multiculturalism Attitude Scale show that teacher candidates, who are especially from the majority culture and have limited interaction with different cultures, should become more sensitive about cultural differences. Having responsibilities such as supporting differences and considering different viewpoints sourcing from cultural differences in modern history education approaches, history teachers' attitudes towards multiculturalism are important for a democratic society and the future of education. In a study conducted by Yazıcı and Kabapınar (2015) on minority students, it was determined that having a friend from different cultural/ethnic groups increases the attitudes towards patriotism. Therefore, the increase in the interaction between cultures increases multiculturalism attitudes in majority group and patriotism attitudes in minority group. This situation is important in terms of showing the significance of intercultural communication in a society with cultural differences.

When the history teacher candidates' attitudes towards patriotism were examined, such a high score as 4.49 was observed. Attitudes towards patriotism didn't differ in terms of gender while it differed in terms of university. The participants from Gaziosmanpaşa University obtained significantly higher patriotism scores compared to participants from Marmara University. Moreover, this variable differed in terms of ethnic/cultural identities. The participants from different ethnic/cultural groups obtained significantly lower patriotism scores compared to participants from majority culture. In addition, this variable differed in terms of having friends from different ethnic/culture. Participants who had friends from different ethnic/cultural group at a rate of %26 or more had significantly lower patriotism scores. As a result of the analysis of Pearson product-moment correlation coefficient, a significant and negative relationship between patriotism and multiculturalism was found. In other words, as the patriotism scores increase, multiculturalism socres decrease or vice versa.

The findings about Patriotism Scale show that teacher candidates who have positive attitudes towards patriotism prefer people from the same ethnic/cultural group as friends in social relationships. This situation leads an important limitation for the teacher candidates from majority culture to empathize with individuals from other cultures. As a matter of fact, the negative correlation between patriotism and multiculturalism supports this argument. Moreover, lower multiculturalism scores compared to patriotism scores show that cultural differences aren't emphasized enough in teacher training programs.

Keywords: Teaching History, Multiculturalism, Patriotism, Multicultural Education

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/9 Spring 2016

1.Giriş

Yurtseverliğin, öğretilmesi gereken bir değer olup olmadığı sorunu, hala güncelliğini korumaktadır. Hiç kuşkusuz, modern anlamda tarih öğretiminin ortaya çıkmasında, disiplin dışı amaçlar bağlamında değerlendirilen yurtseverliğin etkisi büyüktür. Fakat II. Dünya Savaşı sonrasında, milliyetçi içgüdülerle hareket eden toplumların Avrupa’da yarattığı büyük yıkım, çoğu kez milliyetçilikle birlikte ele alınan yurtseverliğin de, bir değer olarak öğretilmesi noktasında önemli çekincelere neden olmuştur. Bu sebeple başta İngiltere olmak üzere birçok ülke tarih öğretiminin disiplin dışı amaçlarını ikinci plana itmeye ya da barışa vurgu yapan değerlerle yeniden tanımlamaya başlamıştır.

Mikro milliyetçilik ve etnik kimliklerin yükselişe geçmesi yurtseverliğin, siyasal bütünleşmenin ortak bileşeni olarak değerlendirilmesini sağlamıştır (Ercan, 2015; 416). Ulus-inşa süreçlerinin toplumları homojenleştirme konusundaki başarısızlıklarının bir sonucu olarak yerel kültürlerin değer kazanması, bununla birlikte uluslararası düzeyde artan göç hareketleri de yurtseverliğin gündemdeki yerini korumasına neden olmuştur. Bu sebeplerle yurtseverliğin öğretilmesi gereken bir değer olup olmadığı tartışmaları da, son yıllarda giderek artan ölçülerde devam etmektedir (Archard, 1999; Brighouse, 2006; Ben-Porath, 2007; Kodelja, 2011; Zembylan, 2014). Kimileri, okullardaki yurtseverlik eğitiminin öğrencilere; bir topluluğun, bir ulusun ya da bir ülkenin parçası olmanın değerlerine ve yararlarına dair katkısına vurgu yaparken diğer bazıları ise, yurtseverlik ile şiddet ve hoşgörüsüzlük arasında kurdukları ilişki ve bununla birlikte yurtseverliğin bir topluma hiçbir eleştiriyi kabul etmeyen bir bağlılık yaratması gibi nedenlerden dolayı yurtseverlik eğitime karşı çıkmaktadır (Zembylas, 2014; 1143). Fakat yurtseverliğin öğretilmesi gereken bir değer olup olmadığını tartışmadan önce, yurtseverliğin tanımlanmaya ihtiyacı vardır.

Günlük kullanımda yurtseverlik, “kişinin ülkesine duyduğu sevgi” olarak tanımlanır (Kodelja, 2011; 130). Bu tanımlama doğru olmakla birlikte yeterli değildir. Nathanson (1993), kişinin ülkesine duyduğu sevginin yanında, kendisini ülkesi ile tanımlama duygusunu, onun refahı ile ilgili olmayı ve onun iyiliği için fedakârlıkta bulunmayı da yurtseverlik tanımına ekler. Bu tanımlama kapsayıcı gözükmeyle birlikte konuyla ilgili teori ve uygulamalarda karşımıza, birbirinden farklı ve çoğu kez birbirine zıt yurtseverlik türleri çıkar. Örneğin, Vincent (2009), yurtseverliğin “katı” (strong) ve ılımlı (moderate) türleri arasında bir ayrım yaparken benzer bir şekilde, Nathanson (1993), Primoratz (2002) ve Kodelja da (2011) “aşırı” (extreme) ve “ılımlı” yurtseverlik ayrımını yapar. Lummis (1996) ve Westheimer’in (2006) yaptıkları ayrım da yine aynı paralelde “otoriter” ve “demokratik” yurtseverlik şeklindedir. Kullanılan kavramlar ne olursa olsun, bir yanda kendi ülkesinin diğerlerinden üstün olduğunu düşüncesiyle ona koşulsuz bir sadakat gösteren, körü körüne bir bağlılığın ifadesi olan bir yurtseverlik anlayışı varken diğer yanda ise ülkesini diğerlerinden üstün tutmayan, gerektiğinde onu yapıcı bir biçimde eleştirebilen ve evrensel değerlere dayanan bir yurtseverlik anlayışı vardır (Zembylas, 2014; 1146).

Yurtseverlikle ilgili bütün bu ayrımların yanına Habermas’ın *anayasal yurtseverlik* kavramını da eklemek gerekir. Bu kavram, yurtseverliğin temelini oluşturduğu kabul edilen bir anayasaya bağlılığı ifade eder. Bu durumda anayasal yurtseverlik, demokratik bir toplumun anayasasında bulunması gereken temel özellikler olan özgürlük, eşitlik ve insan hakları gibi kavramlara da bağlılığı içermek durumundadır. Anayasal yurtseverlik; geleneksel milliyetçilik anlayışı, onun ulusal ve kültürel bağları ile ilişkisini ortadan kaldırdığı gibi, kültürel ve etnik olarak homojen olmak durumunda kalmayan bir topluma bağlılığı da içerir (Kodelja, 2011). Yurtseverliğe yüklenen bütün bu anlamlar ve ona atfedilen değerler göstermektedir ki, yurtseverliğin eğitimsel bir değer taşıyıp taşımadığı onun nasıl tanımlandığı ile doğrudan ilgilidir. Koşulsuz bir sadakat ve körü körüne bir bağlılığın yerine, evrensel değerlere ve insan haklarına dayanan, ülkesinin iyiliği

için gerektiğinde onu eleştirebilen bir yurtseverlik anlayışının, eğitimsel bir değer ve anlam taşıdığı açıktır.

1.1.Tarih Öğretimi ve Yurtseverlik

Yurtseverliğin tarih öğretimi ile ilişkisi, onun disiplin dışı amaçlarıyla doğrudan ilgilidir. Tarih öğretiminin disiplin içi amaçlarıyla öğrencilere tarih disiplinine özgü beceriler kazandırılmaya çalışılırken disiplin dışı amaçlar ile yurttaşlık becerilerinin kazandırılması hedeflenir. İlgili literatür incelendiğinde, tarih öğretiminin “bir toplumun ihtiyacı olan moral ve kültürel değerlerin kazanılması için bir araç” olduğu (Dilek, 2007, 26) ya da tarih öğretimiyle “tarihini, toplumunu, değerlerini, kültürünü tanıyan ve benimseyen iyi vatandaşların yetiştirilmesi hedeflendiği” ve “buna ilaveten, geçmişin bilgisi öğretilirken, içinde yaşanılan toplumun kimliği öğrencilere aktarılmaya çalışılarak, kimlik gelişimine de yardımcı” olunduğu belirtilmektedir (Demircioğlu, 2007; 14). Burada toplumsal ve kültürel değerler merkeze alınarak öğretilen geçmişle, “makbul vatandaşlar” yetiştirmek hedeflenir. Böylece içinde yaşanılan toplumun kimliği öğrenciye aktarılarak aidiyet bağı kurulmaya çalışılır (Yıldırım, 2014). Tarih öğretimi ile yurtseverlik arasında, daha çok bir kültür ve kimlik aktarımı şeklinde kurulan bu ilişkide iktidarların tarih öğretimine yükledikleri anlam ve dönemin eğitim anlayışı da etkili olabilmektedir.

2007 yılından itibaren uygulanmaya başlayan tarih öğretim programları incelendiğinde, disiplin dışı amaçların doğasına uygun olarak yurtseverlikle ilişkinin, kimlik ve kültür aktarımı üzerinden kurulduğu anlaşılmaktadır. Tarih öğretim programıyla aktarılması amaçlanan kimlik, “millî kimlik” olarak tanımlanmış, öğrencilere “Millî kimliğin oluşumunu, bu kimliği oluşturan unsurları ve millî kimliğin korunması gerekliliğini kavratmak” hedeflenmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin tarih ile bugünü ilişkilendirerek “millî birlik ve beraberliğin önemini” kavramaları da sağlanmaya çalışılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı’nda da “Türk milletinin özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik, millî birlik ve beraberlik anlayışı” vurgulanmaktadır. Yine aynı programda, yurtseverliğin ifadesi olan vatan sevgisi, millet sevgisi ile birlikte ele alınmış, öğrencileri “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak” yetiştirmenin amaçlandığı belirtilmiştir. Aynı öğretim programında belirtilen bir diğer amaçta ise vatan ve milletin yanına devlet de eklenmiş, Türkiye Cumhuriyeti’nin “ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün” olduğu ifade edilmiştir. Ulusal kimlik ve kültür aktarımını hedefleyen bu amaçlar, zaman zaman evrensel ilkelerle de dengelenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin “Millî değerleri merkeze alarak evrensel değerlere saygılı” olmalarına önem verilmiştir. Bununla birlikte “Türk milletinin bir mensubu ve insanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık” göstermeleri, yine öğrencilerden beklenenler arasındadır (MEB, 2012).

Görüldüğü üzere yurtseverlik, tarih öğretim programları aracılığıyla öğretilmesi hedeflenen değerler arasında yer almaktadır. Fakat Türkiye özelinde düşünüldüğünde, tarih dersleri ile amaçlanan yurtseverlik duygusunun, ilgili literatürdeki hangi kategori içerisinde yer aldığını tanımlamak güçtür. Tarih derslerinin amaçları bağlamında birbirinden farklı yurtseverlik türlerine ilişkin tanımlamaları bulmak mümkündür.

1.2.Yurtseverlik, Çokkültürcülük ve Çokkültürlü Eğitim

Kültürel farklılıkların söz konusu olduğu bir toplumda yurtseverlik duygusu oluşturmak ve bu duyguyu eğitim aracılığıyla yaygınlaştırmak, oldukça güç ve karmaşık bir süreci ifade etmektedir. Ulus-inşa süreçlerinden bu yana devletler, yurtseverlik duygusu oluşturma adına temelde iki yola başvurmuşlardır. Birincisi, toplumdaki farklılıkları homojenleştirerek, tek bir ulusal kültür ya da kimlik etrafında toplumu bir arada tutmaya çalışmaktır. Bu yöntem, ülkedeki

kültürel farklılıkları görmezden gelme veya tehdit unsuru olarak algılama şeklinde uygulamaya konur. Bu durumda ülkedeki çoğunluk ya da devlet tarafından bir tehdit olarak değerlendirilen kültürel farklılıklar, gerçekte öyle olmasa bile kimliklerine karşı oluşan baskı sonucunda zamanla toplumsal birliktelik adına bir “tehdide” dönüşebilmektedirler. Bu yöntemin sonucu olarak da “alt kültür”, egemen kültür tarafından asimile edilir. İkinci yol ise, kültürel grupların etnik tolerans temelinde bütün farklılıklarıyla toplumun bir parçası olarak kabul edilmesidir. Bu durumda kültürel farklılıklar bir tehdit olarak değil, bir zenginlik olarak görülüp, eşit saygı temelinde bu zenginlikten yararlanma yoluna gidebilirler. Son yıllardaki yaygın kullanımıyla çokkültürcülük olarak ifade edilen bu durum, bir ülkedeki kültürel farklılıkların sağlıklı bir yaklaşımla idaresinin sağlanmasına zemin hazırlamaktadır.

21. yüzyıl, artık ulus-inşa süreçlerinin tektipleştirici politikalarının başarısızlığının kabul edildiği, çeşitlilik ve farklılıkların bir zenginlik olduğu anlayışına geçişin yaşandığı bir yüzyıl olmuştur (Türkcan ve Bozkurt, 2015; 1507). Ulus-inşa süreçlerinde takip edilen birinci yolun, yerel kültürlerin değer kazanmasıyla başarısızlığa uğramasındaki en önemli etken, kültür kavramına yüklenen anlamın değişmesidir. 1960'lardan itibaren “kültür” kelimesi, özgül bir kimliğin-ulusal, cinsel, etnik, bölgesel- aşkınlığından çok olumlama anlamındadır. Bu kimliklerin hepsi bastırıldıklarını düşündüklerinden, bir zamanlar konsensüs zemini olarak görülen şey, çatışma alanına dönüştürülmüştür. Özetle, çözümün bir parçası olan kültür, sorunun bir parçası haline gelmiştir. Artık, siyasi çekişmeyi çözüme ulaştırma aracı, birbirimizle insanlığın temsilcileri olarak yüzleşebileceğimiz daha yüksek ya da derin bir boyut değil, siyasi çatışma terminolojisinin bir parçasıdır (Eagleton, 2005; 51). Bunun yanı sıra, kültürel haklar bağlamında dile getirilen istekler, vatandaşlık söyleminin haklar temelinde yeniden tanımlanmasını beraberinde getirmiştir. Siyasal haklara ek olarak sosyal ve kültürel haklar da vatandaşlığın bir parçası olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme hak temelli yurttaşlık anlayışının ortaya çıkışına ve yerel kültürlerin, kültürel haklar bağlamında yeniden tartışma konusu olmasına neden olmuştur. Bütün bu tartışmaların sonunda, kültürel haklar bağlamında ortaya çıkan siyaset anlayışı ise çokkültürcülük olarak kavramsallaştırılmıştır.

Çokkültürcülük, azınlıkları gettolaşmaya mahkum etmesi sebebiyle toplumsal bütünleşmeye zarar verdiği (Kymlicka, 1998; 38), farklılığı fetiş haline getirdiği, vaktiyle işe yaradığı fakat artık miadını doldurduğu gibi gerekçelerle eleştirilmektedir (Modood, 2014; 26). Fakat çokkültürcülük, bir takım özel aidiyetlerin varlığını ve değerini kabul etmekle kalmayan ayrıca bunları siyasi normlara ve kurumlara kaydetmeyi de öneren belirli bir siyasi programı ifade eder (Doytcheva, 2009; 17). Böylelikle çeşitli unsurların ayrılıkçı gruplaşmalara yönelmeleri yerine kendi taleplerine devletten çözüm istemelerini sağlayan bir politika olması nedeniyle bir yapı bütünlüğü içinde devletin varlığını muhafaza etmeye yarayan bir işlevi üstlenmektedir (Say, 2013; 146). Fakat bu durum çokkültürcülüğün, kültürel farklılığa sahip toplulukların “sadakatlerini” sağlamak gibi araçsal bir değer taşıdığı anlamına gelmemelidir.

Toplumsal ayrışmayı değil, bir aradalığı vurgulayan çokkültürcülüğün eğitim alanına yansması uzun sürmemiş ve çokkültürlü eğitim, eğitim politikalarının belirlenmesinde önemli bir etken haline gelmiştir. Çokkültürlü eğitim, farklı kültürel/etnik toplulukların öğretim programları, okullar ve sınıf ortamında tanınması, bu topluluklara eşit haklar temelinde yaklaşılması ve onların toplumla bütünleşmelerini sağlayacak eğitsel uygulamaların bütünü olarak tanımlanabilir. Daha yalın bir biçimde ifade edilecek olursa çokkültürlü eğitimin, kültürel farklılığı öğretmek ve ona hazırlamak anlamını taşıdığı da söylenebilir.

Banks (1999), çokkültürlü eğitimin amaçlarını şu şekilde özetlemektedir:

- Öğrencilere etnik/kültürel alternatifler sunup kendilerini, diğer kültürlerin bakış açısıyla görmelerini sağlayarak kendilerini daha iyi anlamalarına yardımcı olmak.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/9 Spring 2016

- Öğrencilere kendi kültürleri ya da diğer kültürler içerisinde yaşayabilmeleri için gerekli beceri, tutum ve bilgiyi kazandırmak.

- Bazı kültürel grupların üyelerinin etnik, fiziksel ve kültürel karakteristiklerinden dolayı maruz kaldıkları ayrımcılığı önlemek.

Yukarıda belirtilen amaçların yanında Banks'a (1994) göre çokkültürlü eğitim, etnik/kültürel farklılığın bir toplum için olumlu bir özellik olduğunu var sayar. Çünkü kültürel farklılıklar bir ulusu zenginleştirir, yurttaşların kişisel ve toplumsal sorunları algılamasında ve çözümlemesinde farklı yollar yaratır.

Tarih öğretmen adaylarının çokkültürcülük ve yurtseverlikle ilgili tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada belirlenen alt problemler ise şunlardır:

Tarih öğretmen adaylarının;

- 1- Çokkültürlülüğe ilişkin tutumları nedir?
- 2- Çokkültürlülüğe ilişkin tutumlarının demografik değişkenlere göre farklılaşma durumları nedir?
- 3- Yurtseverliğe ilişkin tutumları nedir?
- 4- Yurtseverliğe ilişkin tutumlarının demografik değişkenlere göre farklılaşma durumları nedir?
- 5- Çokkültürcülük tutumları ile yurtseverlik tutumları arasında nasıl bir ilişki vardır?

2.Yöntem

2.1.Araştırmanın Modeli

Çalışmada, genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Tarama modelinin bir türü olan ilişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2005;81). İlişkisel tarama modelinin karşılaştırma türünün kullanıldığı bu çalışmada, en az iki değişken arasında bağımsız değişkene göre gruplar oluşturularak bağımlı değişkene göre aralarında fark olup olmadığı incelenmiştir.

2.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, üç farklı üniversitede pedagojik formasyon eğitimi alan toplam 210 tarih öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarına ilişkin demografik veriler Tablo 1'de görüldüğü gibidir.

Tablo 1: Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	f	%	Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yerleşim Birimi	f	%
Erkek	99	47	İstanbul/Ankara/İzmir	76	36
Kadın	111	53	Diğer Büyükşehirler	12	6
Okul			İl Merkezi	56	26
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	88	42	İlçe Merkezi	37	18
Marmara Üniversitesi	74	35	Kasaba	6	3
Giresun Üniversitesi	48	23	Köy	23	11
Kültürel/Etnik Topluluk			Farklı Etnik Kimliklerden Arkadaşlarının Oranı		
Türk	161	77	Hiç	21	10
Kürt	15	7	% 1-25	112	53
Laz	4	2	% 26-50	33	16
Çerkez	2	1	% 51-75	31	15
Arap	2	1	% 76-100	7	3
Diğer	5	2	Boş	6	3
Boş	21	10			

Tabloda görüldüğü üzere, araştırmaya katılan 210 öğretmen adayından 111'i kadın, 99'u erkektir. Araştırmada Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nden 88, Marmara Üniversitesi'nden 74 ve Giresun Üniversitesi'nden 48 katılımcı yer almaktadır. Katılımcıların beyan ettikleri etnik kimlik dağılımına bakıldığında, çoğunluğunun (% 77) Türk olduğu gözlemlenmektedir. 21 katılımcı ise etnik/kültürel kimliğini beyan etmemiştir. Katılımcıların, yetiştikleri sosyo-kültürel çevreye göre dağılımları incelendiğinde, önemli bir kısmının (% 76) İstanbul Ankara ve İzmir gibi Türkiye'nin üç büyük şehrinde yaşamlarının çoğunu geçirdikleri görülmektedir. Bununla birlikte, kendilerinden farklı etnik gruplarla sosyal ilişkileri bağlamında katılımcıların % 53'ünün, farklı etnik kimliklerden arkadaşlarının oranının % 1-25 aralığında olduğu göze çarpmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, belirlenen alt problemlere cevap bulmak amacıyla *Çokkültürlü Tutum Ölçeği* ve *Yurtseverlik Ölçeği* olmak üzere iki farklı veri toplama aracı kullanılmıştır.

Çokkültürlü Tutum Ölçeği: Katılımcıların çokkültürlülük tutumlarını ölçmek amacıyla kullanılan bu ölçek, Yazıcı (2013) tarafından geliştirilmiştir. 22 maddeden oluşan ölçekte 8 madde ters kodlanmıştır. Tek boyutlu olarak öngörülen ölçek, 5'li likert tipinde kurgulanmıştır. Ölçeğin tek boyutlu faktöriyel yapısını sınamak için açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Çokkültürlü Tutum Ölçeği'ne ilişkin elde edilen verilerin faktör analizine uygun bir dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla öncelikle Kaiser Meyer Olkin (KMO) ve Bartlett testleri yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri ,92 olarak bulunmuştur. Bartlett testi sonucu ise 1872,50 ($p < 0.05$) olarak hesaplanmıştır. KMO'nun ,60'dan yüksek, Bartlett testinin ise anlamlı çıkması verileri faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2008, 126). Bu çalışma için yapılan hesaplamalar, verilerin faktör analizi için yeterli olduğunu gösterdiğinden faktör analizi yapılmıştır.

Çokkültürlü Tutum Ölçeği'nin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla faktör analizi sırasında Varimax Döndürme Metodu uygulanmıştır. Yapılan faktör analizinde ölçeğin faktör yapısı tek faktörle sınırlandırılarak incelenmiştir. Tek faktörde açıklanan varyans oranı % 40.736 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerliliği için açıklanan varyans oranının % 30'un üzerinde olması

Turkish Studies

beklenir (Büyüköztürk, 2008, 125). Bu çalışmada elde edilen % 41’lik varyans oranı kabul edilebilir ölçülerdedir.

Ölçme aracının geçerliliği için faktör yüklerinin, 300’ün üzerinde olması beklenir (de Vaus, 2002; Şencan, 2005; Büyüköztürk, 2008). Yapılan faktör analizi sonucunda ise ölçek maddelerine ilişkin faktör yüklerinin .488-.806 arasında değiştiği görülmektedir. Bu durum ölçeğin yapı geçerliliğini sağladığını göstermektedir.

Faktör analizi sonucunda yapı geçerliliğini sağladığı ortaya konan ölçeğin iç tutarlılığının belirlenmesi amacıyla Cronbach Alpha katsayısına bakılmıştır. Her bir maddenin varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı Çokkültürlü Tutum Ölçeği için .93 olarak hesaplanmıştır. Literatüre göre iç tutarlılık katsayısının .70 ve daha yukarı olması test güvenilirliği için yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2008; 171). Dolayısıyla ölçek için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı yeterli görülen değerlerin üzerindedir.

Yurtseverlik Ölçeği: Katılımcıların yurtseverlik tutumunu ölçmeyi amaçlayan ölçek, Yazıcı (2013) tarafından geliştirilmiş olup, 4’ü ters olarak kodlanmış 16 maddeden oluşmaktadır. Tek boyutlu olarak öngörülen ölçek, 5’li likert tipindedir¹.

Yurtseverlik Ölçeği’ne ilişkin elde edilen verilerin faktör analizine uygun bir dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla öncelikle Kaiser Meyer Olkin (KMO) ve Bartlett testleri yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri .91 olarak bulunmuştur. Bartlett testi sonucu ise 1876,67 ($p < 0.05$) olarak hesaplanmıştır. Bu ölçek için yapılan hesaplamalar, verilerin faktör analizi için yeterli olduğunu gösterdiğinden faktör analizine geçilmiştir.

Yapılan faktör analizinde ölçeğin faktör yapısı tek faktörle sınırlandırılarak incelenmiştir. Tek faktörde açıklanan varyans oranı % 48.272 olarak hesaplanmış, faktör yüklerinin ise .841-.351 arasında değiştiği görülmektedir. Bu durum ölçeğin yapı geçerliliğini sağladığını göstermektedir. Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı da Yurtseverlik Ölçeği için .90 olarak hesaplanmıştır.

2.4.Verilerin Analizi

Veri toplama araçlarıyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde, ölçeklerde yer alan maddeler için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri, gruplar arası farkların analizinde ise Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı analizi, *t*-testi, ve Anova kullanılmıştır. Birimler arası farkların, hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla Tukey HSD testinden yararlanılmıştır.

3.Bulgular

Tarih öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutumlarını belirlemek amacıyla katılımcılara Çokkültürlü Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Çokkültürlü Tutum Ölçeğine İlişkin Maddelerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Çokkültürlü Tutum Ölçeği	n	$\bar{X}$	ss
1. Madde	209	4,13	1,10
2. Madde	210	4,06	1,03
3. Madde	207	3,27	1,52
4. Madde	210	4,19	,80

¹ Yurtseverlik Ölçeği, Yazıcı ve Yazıcı (2010) tarafından geliştirilen Yurtseverlik Tutum Ölçeği’nden farklı olarak, yurtseverliğin farklı türlerini (kör ve yapıcı yurtseverlik) incelemek yerine, yurtseverliğe ilişkin genel bir ölçek olup, bu duygunun derecesini ölçmeyi amaçlamaktadır.

5. Madde	206	4,31	1,08
6. Madde	205	3,44	1,17
7. Madde	208	3,38	1,40
8. Madde	209	3,99	1,04
9. Madde	208	2,45	1,21
10. Madde	208	3,61	1,31
11. Madde	210	2,85	1,47
12. Madde	209	3,66	1,11
13. Madde	207	3,38	1,33
14. Madde	207	3,43	1,17
15. Madde	209	3,54	1,34
16. Madde	209	4,24	,81
17. Madde	210	4,35	,84
18. Madde	209	3,57	1,38
19. Madde	209	4,00	1,05
20. Madde	210	3,10	1,32
21. Madde	209	2,82	1,36
22. Madde	208	4,34	,75
Toplam	183	3,62	,74

Ölçeğe verilen puanlar incelendiğinde ölçeğin 3,62 gibi 5'li likert tipine göre ortalama bir puana sahip olduğu görülmektedir. Tarih öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla ilişkisiz grup t-testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3: Tarih Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülük Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Gruplar	n	$\bar{X}$	ss	t Testi		
				t	Sd	p
Kadın	99	3,69	,69	1,12	181	,263
Erkek	84	3,56	,81			

Yapılan t-testi sonuçlarına göre, tarih öğretmen adaylarının Çokkültürlü Tutum Ölçeği'ne verdikleri puanların, cinsiyet değişkenine göre farklılaşması, $p < .05$ düzeyinde anlamlı değildir. Tarih öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutumlarının okul değişkenine göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla Anova testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4: Tarih Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülük Tutumlarının Okul Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	1,883	2	,942	1,705	,185
Gruplarıçi	99,424	180	,552		
Toplam	101,308	182			

Yapılan Anova testi sonuçlarına göre, Gaziosmanpaşa, Marmara ve Giresun Üniversitesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının Çokkültürlü Tutum Ölçeği'nden aldıkları

puanlar, okul değişkenine göre, $p < .05$ düzeyinde farklılaşmamaktadır. Tarih öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutumlarının etnik/kültürel kimliklerine göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla ilişkisiz grup t -testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 5’te belirtilmiştir.

Tablo 5: Tarih Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülük Tutumlarının Etnik/Kültürel Kimlik Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Gruplar	n	$\bar{X}$	ss	t Testi		
				t	Sd	p
Türk	143	3,57	,77	-2,93	162	,004
Farklı Etnik/Kültürel Kimlik	21	4,08	,70			

Yapılan t -testi sonuçlarına göre, tarih öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutumları, etnik/kültürel kimliklerine göre farklılaşmaktadır. Buna göre farklı etnik/kültürel gruplardan öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutum puanları daha yüksek olup aralarında farklılık, $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tarih öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutumlarının farklı etnik/kültürel kimlikten arkadaşlarının oranına göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla önce, farklı etnik/kültürel gruplardan arkadaşların oranı, % 0-25 ile % 26 ve üzeri şeklindeki iki grupta birleştirilmiş daha sonra da ilişkisiz grup t -testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 6: Tarih Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülük Tutumlarının Farklı Etnik/Kültürel Kimlikten Arkadaşlarının Oranı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Gruplar	n	$\bar{X}$	ss	t Testi		
				t	Sd	p
% 0-25	121	3,45	,76	-4,77	175	,000
% 26 ve üzeri	56	4,00	,60			

Yapılan t -testi sonuçlarına göre, tarih öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutumları, farklı etnik/kültürel gruplardan arkadaşlarının oranına göre farklılaşmaktadır. Buna göre farklı etnik/kültürel gruplardan arkadaşlarının oranı % 26 ve üzerinde olan tarih öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutum puanları daha yüksek olup aralarında farklılık, $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tarih öğretmen adaylarının yurtseverlik tutumlarını belirlemek amacıyla Yurtseverlik Ölçeği uygulanmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7: Yurtseverlik Ölçeği'ne İlişkin Maddelerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Yurtseverlik Ölçeği	n	$\bar{X}$	ss
1. Madde	210	4,58	1,13
2. Madde	209	4,69	1,21
3. Madde	210	4,80	1,22
4. Madde	209	4,41	1,19
5. Madde	209	4,56	1,18
6. Madde	210	4,65	1,32
7. Madde	208	4,29	1,21
8. Madde	207	4,61	1,23
9. Madde	208	4,28	1,26
10. Madde	209	4,52	1,27
11. Madde	209	3,87	1,19
12. Madde	206	4,70	1,06
13. Madde	209	3,73	1,06
14. Madde	210	4,74	1,15
15. Madde	210	4,64	1,20
16. Madde	210	4,69	1,23
Ölçek Ortalama Puanı	198	4,49	,60

Ölçeğe verilen puanlar incelendiğinde, ölçeğin 4,49 gibi 5'li likert tipine göre oldukça yüksek bir puana sahip olduğu görülmektedir. Tarih öğretmen adaylarının yurtseverlik tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla ilişkisiz grup *t*-testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 8'de belirtilmiştir.

Tablo 8: Tarih Öğretmen Adaylarının Yurtseverlik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Gruplar	n	$\bar{X}$	ss	t Testi		
				t	Sd	p
Kadın	106	4,47	,61	-,628	196	,499
Erkek	92	4,53	,60			

Yapılan *t*-testi sonuçlarına göre, tarih öğretmen adaylarının Yurtseverlik Ölçeği'ne verdikleri puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı görülmüştür. Tarih öğretmen adaylarının yurtseverlik tutumlarının, okul değişkenine göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla Anova testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 9'da belirtilmiştir.

Tablo 9: Tarih Öğretmen Adaylarının Yurtseverlik Tutumlarının Okul Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	2,673	2	1,321	3,746	,025
Gruplarıçi	68,785	195	,353		
Toplam	71,428	197			

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/9 Spring 2016

Yapılan Anova testi sonuçlarına göre, Gaziosmanpaşa, Marmara ve Giresun Üniversitesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının Yurtseverlik Ölçeği'ne verdikleri puanlar, okul değişkenine göre $p < .05$ düzeyinde farklılaşmaktadır. Birimler arası farkların, hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey HSD testinin sonuçlarına göre; araştırmaya katılan Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğrencilerinin ($\bar{X} = 4,61$) yurtseverlik tutumları, Marmara Üniversitesi öğrencilerinden ($\bar{X} = 4,35$) daha olumlu olup aralarındaki fark ($p = ,025$) istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tarih öğretmen adaylarının yurtseverlik tutumlarının etnik/kültürel kimliklerine göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla ilişkisiz grup t -testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 10'da belirtilmiştir.

Tablo 10: Tarih Öğretmen Adaylarının Yurtseverlik Tutumlarının Etnik/Kültürel Kimlik Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Gruplar	n	$\bar{X}$	ss	t Testi		
				t	Sd	p
Türk	153	4,56	,54	3,97	177	,000
Farklı Etnik/Kültürel Kimlik	26	4,05	,89			

Yapılan t -testi sonuçlarına göre, tarih öğretmen adaylarının yurtseverlik tutumları, etnik/kültürel kimliklerine göre farklılaşmaktadır. Buna göre farklı etnik/kültürel gruplardan öğretmen adaylarının yurtseverlik tutum puanları daha düşük olup aralarında fark, $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tarih öğretmen adaylarının yurtseverlik tutumlarının, farklı etnik/kültürel kimlikten arkadaşlarının oranına göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla önce, farklı etnik/kültürel gruplardan arkadaşların oranı, % 0-25 ile % 26 ve üzeri şeklindeki iki grupta birleştirilmiş daha sonra da ilişkisiz grup t -testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 11'de belirtilmiştir.

Tablo 11: Tarih Öğretmen Adaylarının Yurtseverlik Tutumlarının Farklı Etnik/Kültürel Kimlikten Arkadaşlarının Oranı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Gruplar	n	$\bar{X}$	ss	t Testi		
				t	Sd	p
% 0-25	124	4,60	,52	3,45	190	,001
% 26 ve üzeri	68	4,29	,71			

Yapılan t -testi sonuçlarına göre, tarih öğretmen adaylarının yurtseverlik tutumları, farklı etnik/kültürel gruplardan arkadaşlarının oranına göre farklılaşmaktadır. Buna göre farklı etnik/kültürel gruplardan arkadaşlarının oranı % 26 ve üzerinde olan tarih öğretmen adaylarının yurtseverlik tutum puanları daha düşük olup aralarında farklılık, $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin çokkültürlülük ve yurtseverlik tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla, iki ölçeğin ortalama puanları arasında Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 12'de gösterilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/9 Spring 2016

Tablo 12. Çokkültürlülük ve Yurtseverlik Tutumları Arasındaki Korelasyon

Ölçek	1	2
1. Çokkültürlülük	r	-,215
	p	,005
	n	192
2. Yurtseverlik	r	-,215
	p	,005
	n	192

Yapılan Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı analizi sonucunda yurtseverlik ile çokkültürlülük arasında $p < .05$ düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç

Küreselleşmenin hızla artan etkisiyle birlikte dünyanın değişik kültürlerinin, insanlığın ortak sermayesi haline gelmesi, aynı toplum içerisindeki kültürel hak talepleriyle birlikte kültürel farklılıkların belirginleşmesi ve çokkültürlü eğitim yaklaşımının ortaya koyduğu yeni perspektifler karşısında öğretmenlerden beklentiler de önemli ölçüde değişim göstermiştir. Öğretmenler, farklılıkları desteklemek, toplumsal birlikteliği sağlamak ve küresel bakış açılarını desteklemek gibi farklı ve kimi zaman birbiriyle çelişen beklentilerin meydan okuması ile artık daha sık karşı karşıya gelmektedir. Bu sebeple öğretmenlerin, öğrencilerine kazandırmaları beklenen çokkültürcülük ve yurtseverlik gibi kavramlarla ilgili tutumlarının belirlenmesi önem taşımaktadır.

Tarih öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutumları incelendiğinde, 3,62 gibi 5'li likert tipine göre ortalama bir puana sahip olduğu görülmektedir. Bu değer, Yazıcı, Başol ve Toprak (2009) tarafından yine öğretmen adaylarına uygulanan Çokkültürlü Eğitim Tutum Ölçeği'nden elde edilen 3,50'lik ortalama puana oldukça yakın olduğu söylenebilir. Tarih öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutumlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık taşımadığı görülmektedir. Bulut ve Başbay'ın (2013), öğretmenlerin çokkültürlü yeterlilik algılarını; Tortop'un (2014), öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime ilişkin tutumlarını; Çoban, Karaman ve Doğan'ın (2010), öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarını incelediği araştırmalarında da kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı göze çarpmaktadır. Bu durum, araştırma verilerinin ilgili literatürle uyumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Öğrenim görülen üniversite değişkenlerine göre katılımcıların tutumları değişmezken, farklı etnik/kültürel gruplardan öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutumları, çoğunluk kültürden öğretmen adaylarına göre daha olumlu olup aralarındaki farklılık anlamlıdır. Bu durumu, kültürel/etnik farklılığa sahip öğretmen adaylarının, çoğunluğunu oluşturmadıkları bir toplumda çokkültürlü tutum ve politik uygulamaların doğrudan öznesi olarak, bu tutum ve uygulamaların, sahip olduklarını düşündükleri dezavantajları ortadan kaldıracığına dair beklentileri ile açıklamak mümkündür.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuca göre, farklı etnik/kültürel gruplardan arkadaşlarının oranı yüksek olan (%26 ve üzeri) öğretmen adaylarının çokkültürlülük tutumları, farklı etnik/kültürel gruplardan arkadaşlarının oranı düşük olan (% 0-25) öğretmen adaylarına göre daha yüksek olup aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Çokkültürlü Tutum Ölçeği'ne ilişkin bu bulgular, özellikle çoğunluk kültürden gelen ve farklı kültürlerle sosyal etkileşimi daha sınırlı olan tarih öğretmen adaylarının, kültürel farklılıklara karşı daha duyarlı hale gelmesi zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Çağdaş tarih öğretim yaklaşımları bağlamında farklılıkları desteklemek, kültürel farklılıklardan kaynaklanan çoklu bakış açılarını göz önünde bulundurmak gibi sorumlulukları olan tarih öğretmenlerinin, çokkültürlülüğe karşı tutumları, demokratik bir

toplum ve eğitimin geleceği adına önem arz etmektedir. Yazıcı ve Kabapınar (2015) tarafından azınlık öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada ise, arkadaş grubu içerisinde kendisinden farklı kültürel/etnik gruplardan arkadaşların oranının artmasının, yurtseverlik tutumları üzerinde olumlu etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla kültürler arası iletişimin artması, çoğunluk grupta çokkültürlülük tutumlarını, azınlık gruplarda ise yurtseverlik tutumlarını olumlu etkilemektedir. Bu durum, kültürel farklılıklardan oluşan bir toplumda kültürler arası iletişimin önemini göstermesi bakımından önemlidir.

Tarih öğretmen adaylarının yurtseverlik tutumları incelendiğinde ise 4,49 gibi 5’li likert tipine göre oldukça yüksek bir puana sahip olduğu görülmektedir. Yurtseverlik tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılaşmazken, okul değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır. Araştırmaya katılan Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğrencilerinin yurtseverlik tutumları, Marmara Üniversitesi öğrencilerinden daha olumlu olup aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bununla birlikte tarih öğretmen adaylarının yurtseverlik tutumları, etnik/kültürel kimliklerine göre de farklılaşmaktadır. Farklı etnik/kültürel gruplardan öğretmen adaylarının yurtseverlik tutum puanları, çoğunluk kültürden öğretmen adaylarına göre daha düşük olup aralarında fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Ayrıca tarih öğretmen adaylarının yurtseverlik tutumları, farklı etnik/kültürel gruplardan arkadaşlarının oranına göre de farklılaşmaktadır. Farklı etnik/kültürel gruplardan arkadaşlarının oranı % 26 ve üzerinde olan tarih öğretmen adaylarının yurtseverlik tutum puanları daha düşük olup aralarında farklılık anlamlıdır. Yapılan Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı analizi sonucunda yurtseverlik ile çokkültürlülük arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani tarih öğretmenlerinin yurtseverlik tutumları artarken, çokkültürlülük tutumları azalmaktadır.

Yurtseverlik ölçeğine ilişkin bulgular göstermektedir ki, yurtseverlik tutumları olumlu olan öğretmen adayları, sosyal ilişkilerinde kendileriyle aynı kültürel/etnik gruplardan arkadaşları daha çok tercih etmektedir. Bu durum, çoğunluk kültürden öğretmen adaylarının, farklı kültürlerden bireylerle empati yapabilmelerinde önemli sınırlılıklara neden olmaktadır. Nitekim, yurtseverlik tutumlarının arttıkça çokkültürlülük tutumlarının azalması, bu durumu destekler niteliktedir. Üstelik yurtseverlik tutumları ile kıyaslandığında çokkültürlülük tutum puanlarının düşük olması da öğretmen yetiştirme programlarında kültürel farklılığa yeterince vurgu yapılmadığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Araştırma sonuçları göstermektedir ki tarih öğretmen adayları, çokkültürlülüğe ilişkin politika ve uygulamaları, yurtseverlikle, dolayısıyla da toplumun birlikteliği ile çelişkili görmektedir. Fakat Modood’un da (2014) belirttiği gibi toplumun bütünlüğü, o güne dek dışlanmış ve toplumun kıyısına itilmiş olanların bir eşitlik anlayışı ve aidiyet duygusu temelinde kucaklanabileceği şekilde yeniden kuran olumlu bir vizyon çokkültürcülük ile ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle çokkültürcülük, eşit yurttaşlığın normatif içermelerini en iyi şekilde karşılayan bir bütünleşme biçimidir.

KAYNAKÇA

- Archard, D. (1999). Should we teach patriotism?, *Studies in Philosophy and Education*, 18, s. 157–173.
- Banks, J. A. (1994). Transforming the mainstream curriculum, *Educational Leadership*, 51 (8), s. 4-8.
- Banks, J. A. (1999). *An introduction to multicultural education*. Boston, MA: Allyn & Bacon.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/9 Spring 2016

- Ben-Porath, S. (2007). Civic virtue out of necessity: Patriotism and democratic education, *Theory and Research in Education*, 5, s. 41–59.
- Brighouse, H. (2006). Should schools teach patriotism?, *On Education* (Ed H. Brighouse.), Londra: Routledge, s. 95–114.
- Bulut, C. ve Başbay, A.(2015). Öğretmenlerin çokkültürlü yeterlik algılarının incelenmesi, *K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23 (3), s. 957-978.
- Çoban, A. E., Karaman, N. G. ve Doğan, T. (2010). Öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*,10 (1), s. 125-131.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- De Vaus, D. (2002). *Analyzing social science data*, London: Sage Publication.
- Dilek, D. (2007). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Doytcheva, M. (2009). *Çokkültürlülük*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eagleton, T. (2005). *Kültür yorumları*. (Çev. Özge Çelik), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ercan, R. (2015) Yetişkinlerde Yurtseverlik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 10/3 Winter, s. 409-426, DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7976>,
- Karasar, N., (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kodelja, Z. (2011). Is education for patriotism morally required, permitted or unacceptable?, *Studies in Philosophy and Education*, 30, s. 127–140.
- Kymlicka, W. (1998). *Çokkültürlü yurttaşlık azınlık haklarının liberal teorisi*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lummis, D. C. (1996). *Radical democracy*, New York: Cornell University Press.
- MEB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2012). Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı, <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx> adresinden 29.02.2016 tarihinde edinilmiştir.
- Modood, T. (2014). *Çokkültürcülük bir yurttaşlık tasarımı*, Ankara: Phoenix.
- Nathanson, S. (1993). *Patriotism, Morality, and Peace*, Lanham: Rowman and Littlefield.
- Primoratz, I. (2002). Patriotism: Morally allowed, required, or valuable, *Patriotism* (Ed. I. Primoratz, New York: Humanity Books, s. 187–199.
- Say, Ö. (2013). *21. yüzyılda Ulus, Çokkültürlülük ve Etnisite*, İstanbul: Kaknüs.
- Şencan, H., (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tortop, H. S. (2014). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutumları, *Journal of Gifted Education Research*, 2(2), s. 16-26.
- Türkcan, B. ve Bozkurt, M. (2015). İlkokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi bağlamında kimlik, kültür ve yurttaşlık algıları, *Turkish Studies -International Periodical for the Languages,*

-
- Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Şefik Yaşar Armağanı), Volume 10/11, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8639>, p. 1501-1526.
- Vincent, A. (2009). Patriotism and human rights: An argument for unpatriotic patriotism, *Journal of Ethics*, 13, s. 347–364.
- Westheimer, J., (2006). Politics and patriotism in education. *Phi Delta Kappan*, 87(8), s. 608-620.
- Yazıcı, F. (2013). Çokkültürlülük ve yurtseverlik açısından azınlık okullarında tarih dersleri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yazıcı, S., Başol, G., ve Toprak, G. (2009). Öğretmenlerin çokkültürlü eğitim tutumları: Bir güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(37), s. 229-242.
- Yazıcı, S. ve Yazıcı, F. (2010). Yurtseverlik tutum ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (2), s. 901-918.
- Yıldırım, T. (2014). *Meşrutiyet'ten günümüze tarih ders kitaplarında Türk kimliğinin inşası*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul..
- Zembylas, M. (2014). The teaching of patriotism and human rights: An uneasy entanglement and the contribution of critical pedagogy, *Educational Philosophy and Theory*, 46 (10), s. 1143–1159.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Yazıcı, F., Pamuk, A. & Yıldırım, T. (2016). “Tarih Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülük Ve Yurtseverlik Tutumları Arasındaki İlişki / The Relationship Between Attitudes of Pre-Service History Teachers Toward Multiculturalism and Patriotism”, *TURKISH STUDIES - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/9 Spring 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9510>, p. 947-964.